

UŽGAVĖNĖS

2021 m. vasario 16 d.

Virtuali paroda

Parengė

lietuvių kalbos mokytojos V. Kruopienė, O. Aleknavičius, V. Budinienė
muzikos mokytoja R. Paliukaitė

Tradicijos ir papročiai

- ▶ Sena žiemos šventė, kurios paskirtis išvyti žiemą, paskatinti greičiau ateiti pavasarį.
- ▶ Ši šventė švenčiama likus 7 savaitėms (46 dienoms) iki Velykų, visuomet antradienį.
- ▶ Per Užgavėnes leidžiama paskutinį kartą sočiai ir riebiai pavalgyti, o kitą dieną prasideda Gavėnia.

Tradicijos ir papročiai

- ▶ Užgavėnių pavadinimas kilęs nuo gavėnios pavadinimo, o šis nuo žodžio „gavėti“-silpti, bei „gautis“ (žemė gaunasi iš po žiemos sniego).
- ▶ Užgavėnės - linksma ir triukšminga mėsiėdo laikotarpio užbaigimo šventė, po kurios prasideda 7 savaičių pasninkas.

Spauskite nuorodą :

[Užgavėnės ir Velykos www.ismaniejirobotai.lt 1-4 klasei](http://www.ismaniejirobotai.lt)
[.Dirba ir planšetėse - YouTube](#)

Pagrindiniai Užgavėnių apeigų elementai:

- ▶ Vaišės,
- ▶ važinėjimas po laukus, į svečius bei žirgų lenktynės,
- ▶ moteriškos ir vyriškos lyties stabo vežiojimas ir jo žudymas,
- ▶ vaidinimai persirengus gyvuliais, nepažįstamais žmonėmis bei demonais,

Pagrindiniai Užgavėnių apeigų elementai:

- ▶ žiemos demono Lašininio kovos su pavasariu-Kanapiniu vaizdavimas,
- ▶ laidotuvių ir vestuvių inscenizavimas,
- ▶ laistymasis vandeniu ir „bičių“ vežiojimas,
- ▶ įvairūs burtai ir spėjimai.

Žiemos palydų šventėje svarbią vietą užima apeiginis stalas:

- ▶ Iš valgių pagrindinę vietą užima blynai.

Blynai - duonos prototipas, apvali blyno forma simbolizuoja pavasario saulę, kepami iš miltų, su obuoliais, mieliniai arba paprasti.

[Protėvių laikus menantis receptas blynų su kefyru](#)
[receptas Užgavėnėms ir šventės tradicijos - LRT](#)

Šiupinys-labiausiai paplitęs senoviškiausias patiekalas:

- ▶ Verdamas iš kruopų, žirnių, miltų, pupelių, lašinių.
- ▶ Ypatinga reikšmė teikiama kiaulės uodegai. Sakoma, kad tas, kas ją šiupinyje ras, pirmas žmoną ves.
- ▶ Kiunkė (šutynė)- šutintos bulvės su mėsa.
- ▶ Kopūstai- labai riebus patiekalas, verdamas su dešra arba mėsa Užgavėnėms visoje Lietuvoje.

[Mažosios Lietuvos šiupinys - YouTube](#)

- ▶ Šaltiena - tradicinis Užgavėnių valgis. Ją verda iš kiaulės ausų, kojų, galvos, šiam reikalui paliktų nuo Kalėdinių skerstuvų.
- ▶ Spurgos-raugintos arba neraugintos gerųjų miltų tešlos bandelės, verdamos kiauliniuose taukuose.
- ▶ Užsigeriama namie darytu alumi, gira arba degtine, gerti vandenį nepatariama.

- ▶ Per Užgavėnes būtinai vaišindavo kiekvieną į namus užėjusį žmogų.
- ▶ Nors jis ir būtų sotus, privalėdavo kiekvieno mėsiško valgio po truputį paimti.
- ▶ Užgavėnių valgių, priešingai negu Kūčių, ant stalo palikti negalima.
- ▶ Užgavėnių dieną valgydavo 7,9ar net 12 kartų. Skaičius 12 simbolizavo 12 sočių mėnesių, 7-septynias pasninko savaites.

Svarbiausios Užgavėnių kaukės iš kasdieninės kaimo aplinkos

[Dovana muziejui – 111 kaukių: jų drožėjas Užgavėnių nuotaikomis gyvena visus metus - LRT](#)

Personažai ir kaukės

- ▶ Kaukės - tai apsigynimo ir vaisingumo žadinimo ritualų liekanos.
- ▶ Jos sietinos ir su perėjimo iš žiemos sunkumų į pavasario viltis papročiais.
- ▶ Pirmykščiam žmogui kaukė buvo patikima priemonė apsiginti nuo demoniškų jėgų: pamėgdžiodamas esą jis apgauna demonus ir kartu perima jų antgamtinę galią.
- ▶ Spauskite nuorodą: [Sužinokite, koks Užgavėnių personažas esate! \(l1bm.lt\)](#)

Užgavėnių veikėjai ir jų veiksmai yra simboliški.

- ▶ Visos kaukės baisios, besišypsančios.
- ▶ Kaukės seno negražaus žmogaus bruožų- išryškinama nosis, iškreipiamos bedantės burnos, daromos simetriškos akys.
- ▶ Jei kaukių nesidėdavo, persirengėliai veidą, ūsus, barzdas, skruostus išsipaišydavo anglimi, suodžiais.

Ožys

► Per Užgavėnes svarbus vaidmuo teko ožiui.

Jam priskiriama vaisingumo skatinimo galia, manoma, kad jame įsikūnijusi javų dvasia.

Velnias

Velnias paprastai būdavo vienas – nedidelis, judrus. Turėdavo labai stangrią uodegą.

Velnias surašydavo odon žmonių nuodėmes, savo šakėmis taikydavo kam įdurti – dūšią į pragarą nunešti.

- ▶ **Gervė** - pavasario pranašė.
- ▶ **Arklys**. Persirenginėjimas arkliu atspindi gyvulių augintojų laikus ir senąjį tikėjimą, siejamą su žemės derlingumo didinimu ir magiška apsauga nuo nelaimių.

- ▶ Persirenginėdavo ir **gaidžiu**. Tikėta, kad šis paukštis - vaisingumo, budrumo simbolis, savo giedojimu jis gali nubaidyti piktašias dvasias, kurios kenkia pasėliams, gyvuliams ir žmonėms.
- ▶ Be to, savo giedojimu gaidys skelbia nakties pabaigą ir dienos pradžia, nakties ir dienos sandūrą.

- ▶ Persirengėliai vaizduodavo ir **mešką**. Per žiemą įmigusi savo irštvoje, pavasarį meška vėl tampa aktyvi. Manyta, kad ši jos savybė padės greičiau atsibusti žemei.
- ▶ Moterys persirengia vyrais, vyrai- moterimis, giltine, caro žandaru, elgeta, beždžione, jaučiu, avinu.

Lašininis ir Kanapinis

- ▶ **Lašininis** vaizduoja mėsiedą, sotumą, persivalgymą. Jis būdavo storas, su lašinių gabalu.
- ▶ **Kanapinis** - liesas, apdriskęs, su kanapine virve rankoje arba ant galvos užsidėjęs kanapių pėdą ar vainiką, su kanapiniu botagu.
- ▶ **Kanapinis su Lašininium** paprastai stumdosi, grūmoja vienas kitam, kol galiausiai Kanapinis nugali. Jų grumtynės vykdavo įvairiausiose vietose - kaimo gatvėse, kiemuose, patalpose - kad tik žmonės matytų.

► Iš visų Užgavėnių veikėjų daugiausia dėmesio susilaukia simbolinė moters pavidalo baidyklė: **Morė, Kotrė, Čiučela.**

Pritemus Morę (ar Kotrę) veža už kaimo ir sunaikina - pakaria, sudegina, paskandina, užkasa į sniegą.

Jų sunaikinimą galima suprasti ne tik kaip kovą su žiemos demonu, bet ir kaip blogio varymą iš kaimo, kovą prieš blogį apskritai.

Čigonai, žydai, ubagai-visi svarbūs Užgavėnių dalyviai

SPĖJIMAI PAGAL UŽGAVĖNIŲ ORĄ

- ▶ Jei Užgavėnių dieną saulėta - pavasarį reikia anksti sėti.
- ▶ Jei Užgavėnių dieną sulauki kritulių - tais metais gerai augs javai, nežiūrint kur juos pasėsi.
- ▶ Jei per Užgavėnes sausa - sėjos metu reikia būti atsargiam.

Užgavėnės Lietuvos liaudies buities muziejuje (Rumšiškės)

40 metų kiekvienos žiemos pabaigoje Lietuvos liaudies buities muziejuje švenčiamos Užgavėnės: „drauge su Jumis juoku baidome negeroves, daug ir skaniai valgome bei, žinoma, deginame Morę...“

[TIESIOGINĖ TRANSLIACIJA: MORĖS IŠLYDĖTUVĖS DAUSOSNA — Lietuvos liaudies buities muziejus \(llbm.lt\)](#)

Daugiau informacijos apie Užgavėnių šventės tradicijas galite paskaityti LLB muziejaus puslapyje:

[Lietuvos liaudies buities muziejus \(llbm.lt\)](#)

Šaltiniai

- [Untitled Document \(llbm.lt\)](#)
- [Lietuvos liaudies buities muziejus \(llbm.lt\)](#)
- [Paieška - LRT](#)
- [5 pasiūlymai smagioms ir išskirtinėms Užgavėnėms | We love Lithuania](#)